

HUMANITAS

ORGAAN VAN DE STICHTING VOOR MAATSCHAPPELIJK WERK OP HUMANISTISCHE GRONDSLAG

REDACTIE: Mej. M. DIJKSTRA en J. DE BRUYN - Medewerkers: J. Boetje, Mr L. A. Donker, P. Faber, Mr R. Friedman—v. d. Heide, Dr F. Grewel, F. R. de Geus, Prof. Dr G. Th. Kempe. D. Q. R. Mulock Houwer, H. Ploeg Jr, Dr A. Querido, Mr B. v. d. Waerden, e.a. Adres Red. en Adm.: Stadhouderskade 139, A'dam-Z. Tel. 93665. Gem. Giro S 602.

VOORLICHTING EN RECLASSERING

Geen diagnose zonder onderzoek, geen reclassering zonder voorlichting. En liefst geen vonnis zonder een voorafgaand onderzoek naar de persoonlijkheid en het verleden van de verdachte. De Rechter moet rechtvaardig zijn en de straf doelmatig. Volkomen rechtvaardig zal hij nooit kunnen zijn — een Rechter is ook maar een mens' — maar hij zal de grootst mogelijke rechtvaardigheid moeten betrachten en bij dit streven zal hij steun kunnen vinden bij de voorlichtingsrapporten.

Omtrent de groei van de voorlichtingsdienst zullen wij hier niet in bijzonderheden treden. Laten wij volstaan met te zeggen, dat het werk van de voorlichting zich de laatste jaren geweldig heeft uitgebreid en dat het ook steeds meer geperfectionneerd wordt. Een verheugend verschijnsel daarbij is, dat er over het algemeen gewerkt wordt in een sfeer van vertrouwen. De Rechterlijke Macht en de Reclasseringsinstellingen, belast met de voorlichtingsdienst, arbeiden samen in een geest, welke een historische groei mag veronderstellen. In 1915 de Wet op de Voorwaardelijke Veroordeling en Voorwaardelijke Invrijheidstelling: de Rechterlijke Macht heeft gegevens nodig, om te kunnen bepalen, of iemand een kans gegeven kan worden en de Reclasseringsinstellingen kunnen daartoe worden ingeschakeld. In 1926 het nieuwe Wetboek van Strafvordering, waarbij de Justitiële instanties de bevoegdheid krijgen, om opdrachten te geven aan de Reclasseringsinstellingen. En sedert 1948 kan de Reclasseringsraad rapporten inleveren bij de Rechtbank, ook zonder dat een rapport is gevraagd. En straks, wanneer de vernieuwing van het gevangeniswezen een feit zal zijn geworden, moeten de desbetreffende autoriteiten in de voorlichtingsrapporten steun kunnen vinden bij het beoordelen van verschillende kwesties betreffende gedetineerden (de plaats, waar zij hun straf zullen moeten uitzitten, de „aanpak” in het gesticht en de nazorg).

Zo zien wij dus, dat de voorlichtingsdienst in de loop der jaren een belangrijke functie heeft gekregen bij de berechting. Het is niet de bedoeling van dit artikeltje, om verder in te gaan op technische bijzonderheden, zoals wettelijke regelingen en Koninklijke Besluiten, maar wel, om iets te vertellen van de praktijk van het werk, waarna ten slotte een enkele opmerking geplaakt zal worden over het eigenlijke reclasseringswerk.

In ieder arrondissement is een Reclasseringsraad. Hierin zitten o.a. vertegenwoordigers van verschillend de reclasseringsinstellingen. De Rechterlijke Macht nu stuurt meestal de strafdossiers betreffende verdachten, over wie zij een rapport vraagt, naar de Raad, die in haar vergaderingen vaststelt, welke instelling met een bepaalde opdracht zal worden belast. Zo rapporteert bijv. het Medisch Consultatie bureau voor Alcoholisme over de z.g. drankgevallen Hulp voor Onbehuisden over „daklozen”, enz. Wij zijn nog niet zover, dat in alle gevallen een rapport wordt gevraagd, maar betreffende de aard van het misdrijf wordt geen uitzondering gemaakt. Er komen dus gevallen binnen van diefstal, verduistering, oplichting, de z.g. economische misdrijven, van ontucht en openbaringschennis der eerbaarheid, de sexuele delicten, van weerspannigheid en moord, de z.g. agressieve delicten.

De Instellingen wijzen hun ambtenaren aan, om namens haar het rapport samen te stellen. In sommige arrondissementen wordt zulks ook nog wel gedaan door particulieren, tegen welke wijze van behandelingswijze wij in principe stelling menen te moeten nemen. Voorlichten is niet alleen een kwestie van een goed verstand en een warm hart, maar ook van deskundigheid en ervaring.

Na bestudering van het strafdossier heeft de ambtenaar met de verdachte een onderhoud, waarbij het fundament wordt gelegd voor het verder onderzoek. Het klimaat, waarin deze gedachtenwisseling plaatsvindt, moet natuurlijk zo gunstig mogelijk zijn. De ambtenaar moet een sfeer weten te scheppen waarin verdachte zich a.h.w. gemakkelijk kan bewegen. Hij moet de techniek van het gesprek zo mogelijk volkomen beheersen. De brutale moet welch even op zijn nummer worden gezet, de verdrietige moet men op een rustig niveau kunnen brengen, de stugge of geremde tracht men voorzichtig op gang te krijgen. Bij het verdere onderzoek volgt men in meer of mindere mate een dergelijke gedragslijn maar hierbij houde men tevens in het oog, dat een uitgebreid, onderzoek op zich zelf wenselijk, toch ook gevaren in zich draagt. Soms moet het onderzoek beperkt worden, om onenigheden in de familie te voorkomen of om schade te voorkomen t.a.z. van het maatschappelijk leven van verdachte. Als regel mag gelden, dat een vruchtbaar onderhoud het verdere onderzoek vaak tot een minimum kan beperken.

Hieruit blijkt dus ook al weer, hoe belangrijk het eerste contact is.

De uitgebreidheid van een rapport hangt groten-deels af van de „diepte” van een geval. M.a.w.: het ene geval is veel gecompliceerder dan het andere. Bij economische delicten zal men het eerder in de breedte zoeken dan bij zedendelicten, die meer „diepgang” vereisen. Bij laatstgenoemde misdrijven speelt de maatschappelijke positie van verdachte vaak geen rol van betekenis.

Meent de ambtenaar over voldoende gegevens te beschikken, dan stelt hij zijn rapport samen, eventueel vergezeld van een advies betreffende de soort der straf. Het verdient aanbeveling een zodanig advies uitsluitend te geven uit een oogpunt van reclassering. De Rechterlijke Macht heeft natuurlijk met meer factoren rekening te houden, bijv. met de ernst van het feit. Bij zeer ernstige misdrijven zal de ambtenaar zich gewoonlijk van advies onthouden en volstaan met het verstrekken van inlichtingen.

In sommige gevallen zal de ambtenaar een psychiatrisch onderzoek in overweging geven, bij zedendelicten zelfs dikwijls. Een dergelijk advies moet natuurlijk behoorlijk gefundeerd zijn. Psychologische scholing, enige kennis van de psychiatrie en het sexuele vraagstuk is daarom vereist. De laatste jaren worden dan ook steeds strengere eisen gesteld bij de benoeming van nieuwe krachten. Van belang is, dat men die ontwikkeling op bredere basis bij de dagelijkse arbeid (met zijn vele problemen) in toepassing weet te brengen. Ervaring, intuïtie en het niet te ver verwijderd liggen van die laag der bevolking, waaruit in hoofdzaak onze delinquenten voortkomen, de arbeidersklasse dus, zijn evenzeer nodig, om als maatschappelijk werker te kunnen slagen. Menig theoreticus zou wellicht moeite hebben zich in de praktijk te handhaven. Dat onze „cliënten” grotendeels in de z.g. arbeidersbuurten wonen, betekent geen aanklacht tegen de „arbeider” in het algemeen, maar wel tegen de structuur van onze samenleving, waarin welvaart voor allen, in de beste zin van het woord, nog geenszins tot de werkelijkheid behoort. Een gezonde en milde rechtspraak, een voorbeeldig strafstelsel en een goede opleiding en ontwikkeling van de desbetreffende krachten kunnen heel wat leed voorkomen of verzachten en hiermee is hun bestaansrecht dan ook bewezen, maar uiteindelijk zal de maatschappij-structuur een grondige verandering moeten ondergaan. Na deze „afdwaling” keren wij terug naar het voorlichtingsrapport, dat inmiddels naar de Rechterlijke Macht is verzonden.

Terloops een enkele opmerking over de persoonsdossiers, die ongeveer 20 jaar geleden werden ingevoerd. Hierin worden allerlei gegevens verzameld over een bepaalde verdachte, zoals het voorlichtingsrapport en eventueel een psychiatrisch rapport, zomede gegevens van de directeur van de strafgevangenis en de godsdienstonderwijzer. Het groot belang van deze dossiers blijkt bijv. bij recidive, maar ook bij het verzamelen van statistische gegevens kunnen zij een belangrijke rol vervullen.

Wat betreft de straffen en maatregelen zijn er vele mogelijkheden. In het gunstigste geval wordt een zaak door de Officier van Justitie geseponneerd (populair gezegd: in de doofpot gestopt), of voorwaardelijk geseponneerd. In het laatste geval komt verdachte meestal enige tijd onder toezicht van de reclassering; doen zich gedurende die tijd (de proeftijd) geen moeilijkheden voor, dan wordt ook die zaak „in de doofpot gestopt”. Het grote belang van deze maatregel is wel, dat verdachten een — vaak zware — gang naar de Rechtszaal bespaard blijft.

Komt een zaak voor, dan kan de Rechtbank een voorwaardelijke straf opleggen of een z.g. gecombi-

neerde straf. In het laatste geval is de straf deels voorwaardelijk, deels onvoorwaardelijk. Bij de gecombineerde straf wordt steeds een reclasseringinstelling met toezicht belast, bij de voorwaardelijke straf kan toezicht worden ingeschakeld. Maar het hoeft niet.

Vroeger werd de proeftijd meestal op drie jaar gesteld en duurde het daaraan verbonden toezicht ook drie jaar. Maar langzamerhand heeft men ingezien, dat in vele gevallen deze termijn verkort kan worden. Door ervaring leert men. Ook gebeurt het nu wel, dat het toezicht korter duurt dan de proeftijd. In gunstige gevallen kan de toezichthoudende instelling zelfs een voorstel indienen om het toezicht te beëindigen („slapend maken”). De proeftijd, opgelegd bij onherroepelijk vonnis, kan natuurlijk niet verkort worden. De mogelijkheid van een soepeler toepassing is van grote morele betekenis. Als stelregel mag gelden: niet langer toezicht, dan strikt noodzakelijk is. Zodra een reclassent teruggekeerd is in het gewone sociale leven en de kans op een nieuwe ontsporing uiterst gering is geworden, moet hij „losgelaten” worden. Wanneer toezicht uit een oogpunt van reclassering geen recht van bestaan meer heeft, moet het beëindigd worden. Toezicht mag geen strafmaatregel zijn.

Wat betreft het uitoefenen van toezicht, zijn wellicht de volgende (algemene) opmerkingen nog van belang: betracht de nodige soepelheid, m.a.w. laat bij het onderling verkeer, de reclassent zo min mogelijk merken, dat hij onder toezicht staat. Spreek alleen in uiterste noodzaak over het begane feit, laat een onder toezicht gestelde niet altijd precies om de zoveel weken bij u komen en „verslap”, bij een gunstig verloop, het contact. Vermijd bovendien zedepreken, welke meestal veel minder waarde hebben, dan wij vermoeden en dikwijls prikkelend werken. Een verstandig woord, een korte reprimande doen vaak wonderen. Beloof ook nimmer iets, dat u vermoedelijk toch niet na kunt komen. Vele reclassenten hebben gemis aan zelfvertrouwen of ontbreekt het aan inzicht. Wees dan een rustig leidsman. Lig een bepaald „geval” u niet, pleeg dan zo spoedig mogelijk overleg met de toezichthoudende instelling.

Als toezichthouder laadt u een grote verantwoordelijkheid op uw schouders, maar verantwoordelijk werk is meestal mooi werk. De resultaten kunnen nooit precies worden afgemeten, maar alle „winst”, die u behaalt is groter, dan welke winst ook in het zakenleven. Deze winst is blijvend en van oneindig groter gehalte.

De toezichthouder levert, indien zich geen tussentijdse moeilijkheden voordoen, om de drie maanden bij de toezichthoudende instelling een rapport in, het z.g. kwartaalrapport. Het is van belang, deze rapporten op tijd in te leveren, om stagnatie in het werk te voorkomen. Een korte uiteenzetting verdient de voorkeur boven een omslachtig en misschien nietszeggend relaas. Beknoptheid en duidelijkheid kunnen heel goed samengaan.

Is een reclassent in het afgelopen kwartaal zonder werk geraakt of van patroon verwisseld, verzuim dan nooit naar een getuigschrift te vragen van de laatste werkgever. Het zou bijv. kunnen gebeuren, dat een onder toezicht gestelde wegens diefstal of brutaliteit werd ontslagen en in dat geval zou het te betreuren zijn, op het kwartaalrapport te vermelden: „Het gedrag van betrokkene geeft geen reden tot klagen!” En dit gebeurt heus nog wel eens! Mochten er moeilijkheden rijzen bij het verkrijgen van een dergelijk getuigschrift, pleeg dan overleg met de reclasseringsvereniging. In het algemeen moet reclassent zelf zorgen, dat hij een getuigschrift krijgt.

De taak van voorlichtingsambtenaar en toezichthouder is verschillend, maar niet tegengesteld. De

Dr Stachouwer over Criminaliteit

In de criminologische literatuur is veel aandacht gewijd aan de „criminaliteit in stad en land”, een onderscheiding, welke aan de hand der beschikbare statistieken in het algemeen vrij gemakkelijk te maken is. Anderzijds vindt men zowel in de handboeken als in monografieën vrij veel gegevens over de misdadigheid van immigranten (vreemdelingen) in diverse landen. Een verhandeling als thans in deel X van de „Criminologische Studiën” door dr Stachouwer, nl. een vergelijking van de criminaliteit tussen de z.g. autochthone bevolking enerzijds en „geïmmigreerden” anderzijds in een bepaalde stad is vrijwel zonder weerga in de literatuur. Deze studie was dan ook slechts mogelijk dank zij het bestaan van de voortreffelijke en zeer gedetailleerde publicatie in 1932 door het Amsterdamse Bureau voor Statistiek over de Criminaliteit te Amsterdam en van Amsterdammers gedurende de jaren 1923 tot en met 1927.

Uit deze gegevens en uit aanvullende eigen onderzoekingen van de schrijver blijkt, dat het criminaliteitscijfer van resp. te Amsterdam geboren en zich in Amsterdam gevestigd hebbende personen bij mannen weinig uiteenloopt, doch dat bij vrouwen de „immigranten” relatief bijna tweemaal zoveel misdrijven plegen dan de autochthone Amsterdamse vrouwen. Een nadere onderscheiding naar de leeftijd leert echter, dat de van buiten komende mannen boven 30 jaar wel criminel zijn dan de echte Amsterdammers, terwijl de grotere misdadigheid onder geïmmigreerde vrouwen uitzondering blijft bij de jeugdigen (beneden 21 jaar) en ouderen (boven 60 jaar). Verder onderzoek toont bovendien aan, dat de „uitheemse” criminaliteit van de mannen ernstiger van aard is dan de „inheemse” en dat onder de zgn. parasieten van beiderlei kunne (souteneurs, prostitute's enz.) vergelijkenderwijs aanzienlijk meer niet-Amsterdammers voorkomen dan in de hoofdstad geboren. Ten slotte komt ook zelfmoord in verhouding aanzienlijk veel meer voor onder naar Amsterdam getrokken dan onder de daar geboortigen.

Aan de hand van de gevonden resultaten ontwikkelt schr. wat hij noemt „concentratie-theorie”: de stad trekt de uitersten aan, de minus-varianten die elders niet kunnen aarden of wie de grond te heet onder de voeten is geworden, doch waarschijnlijk ook plusvarianten; zeer flinke figuren, die meer armslag en een ruimer arbeidsveld vinden voor hun ondernemingslust of kunstzinnige begaafdheden in de grote stad dan op het land of in kleinere gemeenten.

toezichthouder, de leidsman dus, kan het voorlichtingsrapport beschouwen als grondslag voor reclasering. Beiden verrichten belangrijk werk ten behoeve van mens en samenleving. Men beweert wel eens, dat maatschappelijk werk, dus ook de reclasseringsarbeid, lapwerk is in de zin van minderwaardige arbeid. Maar is het niet onze plicht, zolang wij nog geen nieuwe woning hebben, het oude huis zo goed mogelijk te onderhouden? „Waarmee wij natuurlijk niet graag zouden willen beweren, dat er eenmaal een maatschappijvorm zal zijn, waarin geen „misdad” zal voorkomen. Des te gezonder echter de maatschappijstructuur, des te geringer wordt de kans op misdrijf in de zin als bovenbedoeld.”

W. BEIBOER

Zoals prof. Feber in zijn inleiding tot dit boek te recht opmerkt, behelst deze (overigens door de schr. slechts zeer ten dele bewezen) veronderstelling een optimistische duiding der gevonden verschijnselen: niet het grotestadsmilieu zou de misdadigheid van zijn inwoners opwekken, doch de van aanleg criminelen zouden de grote stad bewust opzoeken, omdat zij hopen hun bedrijf daar meer onopgemerkt te kunnen voortzetten.

Met alle respect voor de diepgaande en tijdproven studie (dr Stachouwer is deze reeds als leerling van wijlen prof. Bongers begonnen) en met waardering ook voor de originaliteit van schr.'s hypothese, vragen wij ons toch af, of deze alle gevonden verschijnselen wel dekt en of oudere verklaringshypothesen, welke het vooral zoeken in de ontworteling en vereenzaming der immigranten, de kern van het vraagstuk niet dichter benaderen. Toegegeven zij, dat deze verschijnselen zich allicht bij migratie in eigen land minder zullen voordoen dan bij vestiging in den vreemde, doch de opvallend hoge cijfers voor prostitutie en zelfmoord bij niet in Amsterdam geboren Amsterdammers (de relatieve verschillen zijn hier veel groter dan bij de criminaliteit) wijzen voor ons gevoel toch wel sterk in de richting van de „ontwortelings”-veronderstelling: Men kan naar de grote stad trekken, om er te stelen, doch men gaat er toch niet heen, om zelfmoord te plegen!

Naar onze mening zou slechts een aanvullend biographisch onderzoek naar een voldoende aantal personen hier het nodige licht kunnen verschaffen. Met dat al heeft dr Stachouwer de Nederlandse criminologische literatuur verrijkt met een wetenschappelijk volledig verantwoorde en belangwekkende studie over de sociale pathologie van de hoofdstad.

B. VAN DER WAERDEN

Dr J. D. F. Stachouwer: Criminaliteit, Prostitutie en Zelfmoord bij Immigranten in Amsterdam (Dekker en Van de Vegt N.V. — 1950: 145 blz.)

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

Leed van vluchtelingen

Een boekje met schrijnende inhoud, is getiteld. Het Vluchtelingenprobleem in West-Duitsland en samengesteld door prof. dr P. J. Bouman, dr G. Beijer en J. J. Oudegeest.

Wie gelegenheid heeft van de inhoud van dit boekje kennis te nemen, zal begrijpen voor welke geweldige problemen West-Duitsland zich gesteld ziet. Vele miljoenen, weggesleurd uit streken, waar ze eeuwen gevestigd waren, verblijven thans in een voor hen geheel vreemde omgeving, onder omstandigheden, welke een aanklacht vormen tegen onze samenleving. Wanneer hier niet radicaal wordt opgetreden, zullen deze broednesten, haarden van ontevredenheid blijven en t.z.t. tot uitbarstingen aanleiding geven, waarvan wij nog geen flauw vermoeden hebben.

Men krijgt enig idee van de omvang van het vraagstuk, wanneer men zich voor ogen stelt, dat het aantal vluchtelingen ongeveer 18% van de gehele bevolking van West-Duitsland uitmaakt.

OPVOEDING EN MAATSCHAPPELIJK WERK I

De geestelijke achtergrond

Inleiding.

Herhaaldelijk werd in ons orgaan betoogd, dat maatschappelijk werk vooral ook is het verlenen van hulp in gevallen van individuele geestelijk-morele nood. Verder werd er dan op gewezen, dat wanneer in deze gevallen hulp wordt verleend, eigenlijk wordt verricht een taak van her-opvoeding en dat dus het maatschappelijk werk, en dit gezien in diepere zin, moet geënt zijn op een levens- en wereldbeschouwing.

Wanneer dit uitgangspunt juist is dan rijst als vanzelf als eerste vraag, wat wordt in het algemeen onder opvoeding verstaan en in de tweede plaats: Welke opvattingen worden in de kring van „Humanitas” te dien opzichte gehuldigd.

Het leek de redactie gewenst dit vraagstuk in ons orgaan aan de orde te stellen en vandaar, dat in enige artikelen aan dit vraagstuk aandacht zal worden besteed.

In verband met opmerkingen, die we wel eens uit onze lezerskring ontvingen, beloof ik bij voorbaat, dat, al is het door mij te behandelen vraagstuk niet van eenvoudige aard, getracht zal worden zó duidelijk te zijn, dat alle lezers, zij het misschien met enige inspanning, onze uiteenzetting zullen kunnen volgen. H.

Wat is opvoeding?

Wanneer ik, als ik op ouderavonden spreek, de vraag stel, wat verstaan we nu eigenlijk onder opvoeding, dan zie ik veelal gezichten voor me, waarvan de verwondering is af te lezen. Natuurlijk verwacht ik geen dadelijk antwoord, omdat ik uit ervaring wel weet, dat de meeste ouders zich in dit probleem niet hebben verdiept.

De vraag, die ik op ouderavonden stel, herhaal ik hier: Wat verstaan we nu eigenlijk onder opvoeding? Denken we, zo vraag ik altijd aan mijn toehoorders, bij opvoeding alleen maar aan het verstrekken van voeding, van kleding, van dekking en is het voldoende, dat we zorgen dat onze kinderen in economisch opzicht zelfstandig door het leven gaan. Zijn we er tevreden mee, dat ons kind later zijn eigen boterham en zelfs misschien met kaas kan verdienen?

Om de zaak heel scherp te stellen, vraag ik dan aan deze ouders: Gevoelt u zich bevredigd, wanneer u zoon later als uitsmijter in een nachtkroeg, uw dochter als animeer-juffrouw in een bar, zijn of haar brood verdient? We komen dan al gauw samen tot de conclusie, dat we er niet mee tevreden kunnen zijn, dat onze kinderen later in economisch opzicht zelfstandig zullen zijn, maar dat we stellig ook nog wensen koesteren ten opzichte van hun inslag en opvattingen. Gezamenlijk ontdekken we dan dat opvoeding meer is dan alleen maar verzorging en opleiding, dat we met opvoeden ook bedoelen, dat onze kinderen begrip zullen hebben voor het bestaan van normen, dat er is waardenbesef en dat zij in hun eigen levenshouding deze normen en dit waardenbesef zullen uitdragen.

Als ik het korter mag uitdrukken, dan zeg ik: Opvoeden wil altijd zeggen: Opvoeden tot iets. Over deze formulering zullen de meeste Nederlanders het wel eens zijn; opvoeding tot iets, maar als we ons nader bezinnen over wat dat iets nu eigenlijk omvat, ja, dan zijn we in Nederland nog niet klaar. Met mijn toehoorders op de ouderavond behandelde ik dit vraagstuk niet, maar het is juist, dunkt me, in ons orgaan deze vraag wel aan de orde te stellen. Wan-

neer we dit doen dan is er tevens de gelegenheid nog enkele andere belangrijke vraagstukken aan de orde te stellen.

Nogmaals, we willen opvoeden tot iets. Stel nu eens aan de Rooms-Katholiek, de Gereformeerde, de Orthodox-Hervormde, de Humanist, de vraag, wat hij onder dat iets verstaat. Gelooft u niet, dat we geheel verschillende antwoorden zullen vernemen?

Verskillende definities.

Het is begrijpelijk, dat vele opvoeders zich de vraag hebben voorgelegd, of het niet mogelijk was het begrip opvoeding duidelijk en klaar te omschrijven, met andere woorden, ze hebben getracht een definitie van het begrip opvoeding te geven.

Laat ik, uit eerbied, allereerst het woord geven aan de nestor van de Nederlandse paedagogen, prof. dr J. H. Gunning Wzn, en laten we daarna luisteren naar de oud-paedagoog en oud-volksvertegenwoordiger,

Hoe meer Sociale zekerheid

Het was, naar ik meen in 1865, dat het Algemeen Handelsblad, schrijvende over het „Werkloozenfonds” van de Typografenbond — de hulp bedroeg f 2,50 per week, geheel uit eigen middelen — dat fonds noemde een „luisaardsfonds”. De geestesgesteldheid, welke 85 jaar geleden uit deze bewoordingen sprak — de redactie van nu oordeelt geheel anders — komt in de grond van de zaak hierop neer, dat sociale zekerheid het vermogen, om zelf aan te pakken, ondermijnt.

Dat was 85 jaar geleden. Maar 85 jaar later, op 12 Augustus 1950, schrijft Elseviers Weekblad:

„Op een ogenblik, waarop de toestand in de wereld het begrip veiligheid volkomen illusoir maakt en men eigenlijk veeleer een open oog zou moeten hebben voor de betrekkelijkheid der aardse waarden, wordt in West-Europa de arbeidersbevolking op grote schaal misleid en wordt haar voorgespiegeld, dat zij „sociale veiligheid” zal verkrijgen. Sociale veiligheid, dat wil dan zeggen: sommetjes geld voor alle mogelijke onheilen.

Deze sociale veiligheid is niet alleen ridicuul, vergeleken bij de onveiligheid in de wereld, maar zelfs in het kleine Nederlandse circuit werkt zij nog niet.

Indien ons inkomen niet stijgt, heeft men de bevolking misleid met de belofte van sociale veiligheid en geeft men haar in werkelijkheid niets anders dan papieren veiligheid.”

Ook hier een opvatting, welke overeenkomt met de titel van deze beschouwing, maar... dan zonder vraagtekens.

Voor de redactie in 1865 en die in 1950 bestond en bestaat er blijkbaar maar één overtuiging: slechts zij, die geen sociale zekerheid genieten doen hun best. Heeft het zin tegen dergelijke opvattingen in te gaan?

Maar toch, maar toch. Hoe gespeend de hier weer-

wijlen A. H. Gerhard. Zij beiden leverden indertijd een bijdrage voor de Paedagogische Vlagschriften, die bij de Hollandia-Drukkerij verschenen.

Prof. Gunning nu gaf deze definitie: „De opvoeding moet beogen een zo volledig mogelijke ont-plooiing en sterking der persoonlijkheid”. Gerhard drukte zich aldus uit: „Onder opvoeding begrijpt men een doordacht geheel van pogingen om het jeugdige kind te doen uitgroeien tot een volwassene van ge-wenste neigingen, inzichten en zedelijke grondbegin-selen.”

Voor en aleer ik deze definities aan een nadere be-schouwing onderwerp, vraag ik de aandacht voor nog een paar omschrijvingen.

★

Dr P. Bierens de Haan formuleerde indertijd in zijn boek „Misdadige Kinderen” zijn opvattingen aldus: „Hoe zullen wij het doel der opvoeding dan stellen? Mij dunkt, ons doel moet zijn de kinderen, misdadig of niet, te leiden tot die hooggedragen, van-zelf tegelijk voor anderen vruchtbare, levensvoering, die naast de eerbiedige erkenning van het hogere, het eeuwige, leven in ons inhoudt de even eerbiedige erkenning van het natuurlijke leven, namelijk tot de ervaring van het natuurlijke leven als verschijning van het eeuwige, waarbij het heilig, dat is gewijd

wordt; het eeuwige leven niet na, maar achter het natuurlijke.

De Zwitserse paedagoog, prof. P. Häberling, zegt het in zijn boek „Wegen en dwaalwegen der Opvoeding” aldus: Het doel der opvoeding is: De opgevoede in staat te stellen zijn plicht, zijn levensopgave, zijn bestemming te vervullen”.

Koos Vorrink in zijn boek „Om de Vrije Mens der Nieuwe Gemeenschap” kwam tot deze omschrijving: „Het ontwikkelingsproces van elk individu, zowel lichamelijk als geestelijk, voltrekt zich in een ge-stadige wisselwerking met het milieu, waarin dat proces plaats vindt. Deze beïnvloeding door het milieu in de ruimste zin noemen we opvoeding.”

Ai deze omschrijvingen zullen, vrees ik, de lezer doen duizelen en toch in dit betoog zal ik nog enkele andere formuleringen dienen te bespreken.

Voor heden verzoek ik de lezers aandachtig kennis te willen nemen van deze definities en ook nog de volgende omschrijving in hun overweging te willen betrekken: „Opvoeden is het geven van leiding bij de wording van kind tot mens, tot mens in de hoogste betekenis van het woord”.

In een volgend artikel zal gelegenheid bestaan de voorlopige conclusies, tot welke de lezer kwam, te confronteren met die, welke naar onze mening ge-trokken dienen te worden.

P. C. F.

De zekerheid hoe minder verantwoordelijkheidsgevoel?

gegeven opvattingen ook zijn van elk sociaal begrip. er worden de laatste tijd stemmen luider, die een vraag stellen ongeveer gelijk aan die welke ik als titel koos. De Vereniging van leiders van openbare diensten en instellingen voor sociale zorg publiceerde nl. onlangs prae-adviezen getiteld:

„Ondermijnt de sociale zekerheid het verant-woordelijkheidsgevoel en zo ja op welke wijze kan de maatschappelijke zorg hiervoor een tegenwicht scheppen?”

door

J. C. van Dam, directeur van de Gemeentelijke Dienst voor Sociale Zaken te Amsterdam,

en

Dr G. M. J. Veldkamp, lid van het Nationaal Katholiek Sociaal-Charitatief Centrum, Refe-rendaris bij de Raad van Arbeid te Breda.

Een overeenkomstig onderwerp behandelde o.a. mr N. E. H. van Esveld in het Sociaal Maandblad (jaargang 1948) onder de titel: De existentie-vrees van sociaal afhankelijken en mr dr A. Büchenbacher, die in het Tijdschrift voor Maatschappelijk Werk van 20 Juni ll. schreef over: Sociale Zekerheid en karak-tervorming.

De grondtoon van deze en andere overeenkomstige beschouwingen is in feite deze, dat het niet buiten-gesloten is, dat door de toenemende sociale zekerheid — de zorg van de wieg tot het graf — bij een aantal personen de neiging ontstaat meer dan nodig is op die sociale zekerheid te leunen. Hierdoor ontstaat enerzijds schade — vooral morele — voor het onjuist handelende individu, anderzijds financieel nadeel voor de gemeenschap, welke, zou dit euvel vrij om-vangrijk worden tot tegenweer, tot meer en beterc controle en morele opvoeding, nopen.

Wie nu naleest wat over deze materie is geschreven, valt het op, dat zij die zich terzake uiten en een

oordeel moeten uitspreken over „het langer leunen op de sociale zekerheid dan verantwoord is”, in wer-kelijkheid meer met veronderstellingen, met „feeling” moeten werken dan met positief vaststaande feiten. Zeker, mr Van Esveld noemt een enkel opvallend feit en andere sociale- en maatschappelijke werkers kun-nen evenzeer uit hun ervaring dikwerf ergerlijke ge-vallen noemen. Maar een man, die een ervaring heeft opgedaan als weinigen, de heer J. C. van Dam, schrijft in zijn prae-advies na het weergeven even-eens van cijfers, die wijzen op het voorkomen van „leunen”.

„Als ik het bovenstaande samenvat dan kan de conclusie niet anders luiden dan dat er voor het tegenwoordige geen duidelijk objectief waarneembare maatschappelijke verschijnselen zijn, of althans niet naar voren gebracht kun-nen worden, welke erop wijzen, dat er zoiets bestaat als een ondermijning van het veronder-stelde maatschappelijke verantwoordelijkheids-gevoel tengevolge van de als bestaand aange-nomen sociale zekerheid.

Het spreekt echter vanzelf, dat daarmee nog geenszins bewezen is dat dergelijke onder-mijning in het geheel niet zou bestaan. Om daaromtrent zekerheid te verkrijgen ware wel-licht de enige weg een diepgaand onderzoek, researchwerk, dat veel tijd in beslag zou nemen.”

Doch ook de heer Van Dam, het kan niet anders, erkent natuurlijk, dat er gefraudeerd wordt. Zijn materiaal wijst er ook op Hoe zou het ook anders in onze maatschappij van gewone mensen.

Dat men met het trekken van conclusies — al zal geen enkel verantwoordelijk mens ontkennen, dat er gefraudeerd wordt (ook al komt dat ook voor in kringen, die zelf voor hun zekerheid zorgen) — voor-

zichtig moet zijn moge ik met twee voorbeelden toelichten.

Tot October 1940 was ik verbonden aan de werklozenzorg. Voortdurend kwamen er klachten in over een ongemotiveerd leunen op de Overheid. Maar, als je in de klachten dook, maar vooral wanneer je onderzocht waarom er gefraudeerd werd, dan aarzelde je voortdurend om het mene mene tekkel upharsim (gewogen en te licht bevonden) uit te spreken.

Mag ik, juist omdat het mijn vroeger vak, de werkverruining, betreft, weer iets aanhalen uit het praedicties van de heer Van Dam?

„De heer E. J. Buiskool, Hoofdinspecteur bij de D.U.W., liet in een door hem te 's-Gravenhage gehouden lezing op 29 Maart 1950 (Het Parool van 30 Maart 1950) een dergelijk geluid horen. Volgens hem zouden in de steden plm. 50 %, ten plattelande plm. 15 % van de voor de D.U.W. aangewezen personen zich bij oproep niet melden. Hij vermeldt daarbij nog het voorbeeld van een werk in Groningen, waar 493 man werden aangewezen, van wie slechts 93 verschenen. Afgekeurd werden 100 man en 300 verschenen niet.

Op deze getallen kan waarschijnlijk wel wat worden afgedongen in dien zin, dat onder deze 300 en onder de 50 % in de steden er verscheidenen zullen zijn, die om oirbare redenen niet in de D.U.W. willen werken. Ik heb zelf een onderzoek doen instellen naar een 100-tal gevallen van personen, die aan een oproeping van het Gewestelijk Arbeidsbureau tot plaatsing bij de D.U.W. niet hadden voldaan. Het bleek, dat 45 inmiddels of enige dagen na de oproeping werk hadden gevonden; 3 in bespreking stonden met een werkgever, 7 alsnog bij de D.U.W. geplaatst werden en 8 ziek waren, dat is totaal 63. De overigen bleken allen bezwaren te hebben tegen werk bij de D.U.W. 30 van hen vonden een of andere oplossing, van 4 ging de vrouw uit werken en 3 weigerden om onbekende redenen. Hoewel deze getallen niet zo verontwaardigend zijn als die door de heer Buiskool genoemd, dan toch moet er uit worden afgeleid, dat op het gebied der werkloosheidsvoorzieningen de zwakste steen in de sociale zekerheid wordt aangetroffen.”

Teruggrijpende in mijn herinnering, komt me voor de geest een ernstig gestelde opmerking van een minister, midden in de grote werkloosheids crisis, nu een 18 jaar geleden. Deze bewindsman achtte het gewenst, dat de uitgaven voor werklozenzorg omlaag gingen — wie wilde dat niet — want: „de bioscopen zitten vol met werklozen”. Op mijn vraag, waarop deze veronderstelling gebaseerd was, werd geantwoord, dat dit algemeen gezegd werd.

Dat de werkelijkheid een totaal andere was, omdat de uitkeringen veel te laag waren om naar bioscopen te gaan, lag voor de hand. Geen enkel aantoonbaar gegeven was er voor het veronderstelde bioscoopbezoek. Wie hier met zekerheid iets had willen weten, zou een diepgaand onderzoek hebben moeten instellen. Ik geloof niet, dat zulks nader gemotiveerd behoeft te worden. De desbetreffende minister zag ten slotte ook wel in, dat een regering niet mag afgaan op wat een nicht van een zwager van de bakker heeft gehoord. Ge weet lezer, hoe dergelijke praatjes in de wereld komen. Bij ernstige onderwerpen als sociale zekerheid mogen dan ook alleen **feiten** tot een bepaalde beslissing leiden, niet bakkerpraatjes.

Neem bijv. een veel gehoord inzicht, dat vrouwen, die uitkering ingevolge de Ziektewet genieten, veel langer op de Ziektewet zouden lopen dan de mannen. Is dit inzicht in overeenstemming met de feiten?

Neen. Wilt ge eens kennis nemen van onderstaand overzicht? Vooraf deze opmerking nog, dat bij de Rade van Arbeid ongeveer 30 % lopen van hen, die onder de Ziektewet vallen. Bij de bedrijfsverenigingen zijn 70 % der verzekerden en, in verband met de wettelijke structuur, in het algemeen de meer geschoolde en intellectuele groepen.

Op de lijst zijn onderstreept de cijfers van de vrouwen of van de mannen wanneer ze in vergelijking met de andere groep hoger zijn. Men zal dan zien, dat de vrouwen zeer zeker, dooreen genomen, hogere cijfers aangeven. Maar zijn de verschillen nu zo groot, dat men mag zeggen: de vrouwen lopen gemakkelijker op de Ziektewet? Naar mijn mening niet. Logisch en ingevolge de natuur is het, dat er meer ziekte altnans noodzakelijkheid tot afwezigheid is bij de vrouw. Wie hier een afdoend oordeel wil uitspreken, moet geweldig veel onderzoeken. Honderd en één vragen moeten worden gesteld en beantwoord. En als men de antwoorden kent, wat dan? Kan men in feite hier andere uitkomsten verwachten? En nu de lijst:

Gemiddeld aantal dagen per ziektegeval

Raad van Arbeid	1947		1948	
	man	vrouw	man	vrouw
Alkmaar	23.04	23.43	20.42	23.64
Amersfoort	24.51	28.25	24.68	32.92
Amsterdam	26.28	28.62	27.41	27.37
Apeldoorn	24.69	27.95	29.53	30.23
Arnhem	23.80	32.80	28.47	34.29
Assen	28.26	34.68	30.92	39.94
Breda	24.17	26.12	23.12	28.90
Dordrecht	24.13	26.00	25.81	26.92
Eindhoven	24.22	24.14	23.56	27.21
's-Gravenhage	25.20	23.83	25.57	28.—
Groningen	23.39	22.35	24.26	28.18
Haarlem	25.76	23.77	26.46	26.98
Hengelo	22.36	24.11	20.38	22.05
's-Hertogenbosch	28.25	28.17	26.—	25.—
Leeuwarden	31.20	38.45	30.82	37.56
Leiden	20.62	21.02	22.48	25.30
Maastricht	24.62	25.82	27.27	31.33
Middelburg	23.34	33.09	24.48	32.02
Nijmegen	24.00	26.00	29.00	27.00
Rotterdam	24.81	18.55	26.85	25.23
Utrecht	23.76	26.36	26.43	30.31
Venlo	24.00	38.00	22.00	33.00
Winschoten	26.99	26.27	30.36	27.08
Zwolle	24.65	25.24	24.83	31.80

In een volgend artikel hoop ik stil te staan bij het aankweken van morele verantwoordelijkheid ten aanzien van de sociale zekerheid en hoe wij van „Humanitas” tegenover dit vraagstuk moeten staan. Voor heden zou ik willen besluiten met een aanhaling uit het artikel van mr Büchenbacher. Büchenbacher's opvatting geeft m.i. de situatie juist weer.

Ik geloof dus van de gevaren der besproken sociale zekerheid niets en ben een voorstander van een zo uitgebreid en verfijnd mogelijke sociale wetgeving, met inbegrip van een recht op ondersteuning als sluitstuk daarvan, en zelfs van een formele appellinstantie, zoals sommige Amerikaanse Staten die kennen. Maar des te meer aandacht moet men juist dan besteden aan de sociale gevaren, welke ieder recht en iedere plicht van een burger oproepen: de neiging om rechten uit te buiten en plichten te ontduiken. Want naast de nijvere burger kennen wij en zullen wij altijd kennen: de **parasiet**.”

MEYER DE VRIES

De wereld rondom ons

De komende kinderrechter

In Maart van het vorig jaar heeft de Vereniging voor Strafrechtspraak er bij de Regering op aangedrongen over te gaan tot het scheppen van de organisatorische en wettelijke mogelijkheden voor een grotere specialisering van de kinderrechters.

Het werk der kinderrechters raakt immers veelvuldiger en vaak meer direct dan dat der andere leden der magistratuur, maatschappelijke vraagstukken. Het biedt de rechter een vrijheid in de keuze van hem ter beschikking staande middelen tot opvoeding van jeugdigen, waarvan hij slechts ten volle profijt kan trekken, indien hij, behalve over juridische kennis, ook over een uitgebreide wetenschap en ervaring op sociaal terrein beschikt.

De onlangs afgetreden Minister van Justitie, die de vorenstaande opvatting van de vereniging onderschrijft, heeft een wetsontwerp ingediend, hetwelk beoogt het vaststellen van regelen tot bevordering van ruimere vakbeoefening door de kinderrechters.

Hoewel in deze richting reeds sedert 1921 een en ander ten goede is geschied, toont de praktijk aan, dat hier meer moet gebeuren.

De Minister stelt dan ook voor door een wijziging van de wet op de rechterlijke organisatie en het beleid der Justitie het mogelijk te maken, dat in ieder ressort van een gerechtshof één of meer kinderrechters worden aangewezen, die bij alle of enkele rechtbanken in dat ressort als kinderrechter bevoegd zijn. Zij behoren ieder bij één Rechtbank, rechter en kinderrechter en bij één of meer van de overige rechtbanken in het ressort rechter-plaatsvervanger en kinderrechter te zijn. In de ressorten, waar meer dan één kinderrechter nodig zal zijn, kunnen de betrokken functionarissen het werk onderling verdelen. Bij iedere rechtbank zal voorts een rechter of een plaatsvervangend rechter tot kinder-rechter-plaatsvervanger moeten worden aangewezen.

Wij geloven, dat hetgeen de Minister aan de Staten-Generaal voorstelt, een belangrijke stap verder is om tot een behoorlijke kinderrechtspraak te komen.

Ook in de kringen van de Gereformeerde kerken heeft het vraagstuk van de ouden van dagen grote aandacht. Zeer onlangs is een rapport over dit probleem verschenen, uitgegeven door het Centraal Bureau van de Diaconieën der Gereformeerde kerken, Balijelaan 79bis, Utrecht.

In de conclusies van dit rapport, waarvan de geest sterk weergeeft de Gereformeerde opvattingen, wordt gezegd, dat het de taak van de kerk is de geestelijke zorg voor de bejaarden te behartigen. Het kan echter nodig zijn hieraan materiële verzorging te koppelen. Alsdan dient de kerkeraad het initiatief te nemen tot het stichten van tehuisen, doch de exploitatie aan derden over te laten.

Verder wordt het wenselijk geoordeeld, dat het stichtingskapitaal voor de bouw van tehuisen niet door de kerken (Diaconieën) wordt bijeen gebracht, maar dat men deze gelden leent en zorgdraagt, dat rente en aflossing in de verpleegprijzen worden berekend.

Eén van de conclusies is deze, dat de bouw van nieuwe tehuisen verkieslijk is boven aankoop en verbouwing van bestaande panden. Zaalverpleging

wordt ongewenst geacht, terwijl inrichting van afzonderlijke kamers voor de verpleegden aanbeveling verdient.

Het Katholiek Sociaal Tijdschrift van Juli 1950 (no. 11), dat een goede samenvatting geeft van een rede, begin Juni van dit jaar door Paus Pius XII gehouden over sociale aangelegenheden.

Blijkens het verslag slaat de Paus het geestelijke aspect van de maatschappelijke problemen vanuit de hoogste aan. Hier ligt z.i. bij uitstek de wortel van de maatschappelijke onrust: de geest van rechtvaardigheid, van liefde en van vrede ontbreekt of is verzwakt, en die geest zal dus moeten terugkeren of worden versterkt. Wij worden dus niet — aldus de Paus — eerst met technisch-economische of politieke verwickelingen geconfronteerd, maar ieder wordt eers naar zijn eigen geweten verwezen, ten einde een onderzoek in te stellen naar zijn eigen tekort aan die onmisbare geest.

De afwezigheid daarvan ziet de Paus als de grondoorzaak van het bij uitstek dreigende of reeds aanwezige gevaar: de werkloosheid. En deze ellende is dan weer in het bijzonder een geschikte voedingsbodem voor valse illusies, die juist de tegengestelde geest aankweken, de geest van onrecht, haat en geweld. Bij deze gedachtengang bewegen wij ons nog steeds rond het geestelijke aspect van de maatschappelijke vraagstukken.

Verder wees Paus Pius XII o.m. op de noodzaak van een wereldomvattende inspanning in het samengaan van alle krachten en alle mogelijkheden over de ganse aardbodem, in de bundeling van alle initiatieven en alle pogingen der enkelingen en der particuliere groeperingen, in de universele samenwerking van de volken en de staten. Doordat ieder zijn eigen aandeel aandraagt, hetzij in grondstoffen, hetzij in kapitaalsgoederen, hetzij in handenarbeid.

Moge ook en vooral in Nederland dit beroep op het samengaan van alle krachten, begrepen worden.

De groeiende gezinsverzorging

Het Centraal Bureau voor de Statistiek heeft mede door de hulp van het Ministerie van Sociale Zaken een statistiek kunnen samenstellen over de gezinsverzorging in 1948.

Het aantal gemeenten, dat bij de gezinsverzorging betrokken was, bedroeg 230. In totaal waren er 37 instellingen, welke zich aan de gezinsverzorging gaven. Hiervan waren 140 R.K.; 96 Ned. Herv.; 37 Geref.; 1 van andere kerkelijke organisaties; 72 neutrale; 7 van ondernemingen en 8 van de Overheid. Door 36 instellingen werd gezinshulp verstrekt. De totaalcijfers gezinsverzorging en -hulp te zamen na 1946, 1947 en 1948 waren respectievelijk 245, 337 en 410. Een goede vooruitgang dus.

Het aantal vrouwelijke krachten bedroeg in 1947 262 en een jaar later 314. Gediplomeerd waren 122 vrouwen.

In totaal legde de statistiek voor 1948 vast een aantal „verzorgingsdagen van 541.112 Zuid-Holland had daarvan 141.342 en Noord-Brabant 114.591. Noord-Holland kwam tot 83.588 en Drente tot 3.737. Voor de grote steden noteren we de volgende cijfers:

Amsterdam 31.147; Rotterdam 48.118; Den Haag 23.499; Utrecht 17.579; Haarlem 13.270; Eindhoven 25.271; Groningen 4.811; Tilburg 20.692 en Nijmegen 12.749.

De gezamenlijke uitgaven voor gezinsverzorging en gezinshulp beliepen in 1948 f 3,9 miljoen tegen f 2,4 miljoen in 1947 en f 1,2 miljoen in 1946.

MEYER DE VRIES

taand
ij de
n, die
ingen
et de
r ge-

n de
ijking
n, dat
re cij-
groot-
elijker
ch en
ltnans
v. Wie
gewel-
moeten
e ant-
andere

vrouw

23.64
32.92
27.37
30.23
34.29
39.94
28.90
26.92
27.21
28.—
28.18
26.98
22.05
25.—
37.56
25.30
31.33
32.02
27.00
25.23
30.31
33.00
27.08
31.80

an bij
id ten
ij van
staan.
haling
acher's

proken
stander
gelijke
recht
n zelfs
ommige
des te
esteder
cht en
ten te
kennen
siet.”
VRIES

Oogsttijd

Op het moment, dat dit artikel wordt geschreven, genieten wij van één van die prachtige Septemberdagen, die ons er aan herinnert, dat de zomer nog niet geheel voorbij is. Allereerst wordt de oogst aan fruit, aardappelen enz. binnengehaald en wij kunnen genieten van allerlei heerlijke vruchten, dank zij het werk, dat de zomerse zon heeft verricht.

Ook in het verenigingsleven maken wij ons gereed de vruchten te gaan plukken van de zomerse periode. Het werk heeft gedurende de afgelopen maanden vrijwel stilgelegen en wij zijn allen, de één meer de ander minder, tot rust gekomen — nieuwe krachten verzamelend voor de taak, die ons wacht.

Nadat „Humanitas” op 3 Juni jl. de jubileumbijeenkomst ter gelegenheid van het vijfjarig bestaan en op 3 en 4 Juni d.a.v.